

Myndighetsbeslut - Familjerätt

 Eda kommun	Styrdokument	
	Dokumenttyp	Riktlinje
	Beslutad av	Kommunstyrelsen 2014-12-02
	Dokumentansvarig	1:e socialsekreterare, Anita Eklund
	Reviderad	

Innehållsförteckning

1	Syfte och inriktning.....	4
2	Rätten till bistånd och insatser enligt SoL.....	4
2.1	Begreppet ”livsföring i övrigt”.....	5
2.2	Handläggning.....	5
2.3	Barnperspektiv.....	5
2.4	Anhörigstöd.....	5
2.5	Vistelsebegreppet.....	5
2.6	Annan huvudman.....	5
2.7	Delegation.....	6
3	Familjerätt.....	6
4	Faderskap.....	6
5	Utredning av föräldraskap.....	7
6	Adoption.....	7
6.1	Familjehemsplacering i adoptionsärenden.....	9
7	Vårdnad, boende och umgänge.....	9
7.1	Samarbetsamtal enligt SoL.....	9
7.2	Samarbetsamtal enligt FB	9
7.3	Medling i domstol.....	9
7.4	Snabbupplysningar enligt 6 kap 20 § andra stycket FB.....	9
7.5	Utredning avseende vårdnad, boende och umgänge.....	10
7.6	Kontaktperson vid umgänge – domstolsbeslut.....	10
7.7	Kontaktperson vid umgänge – insats.....	11
7.8	Talerätt vid umgänge.....	11
7.9	Medverkan vid verkställighet.....	11
7.10	Anmälan till domstol då vårdnadshavare avlidit.....	11
7.11	Vårdnadsöverflyttning där barnet är familjehemsplacerat.....	11
7.12	Vårdnadsöverflyttning vid förhinder att utöva vårdnaden.....	12
7.13	Vårdnadsöverflyttning förälder återfår vårdnaden.....	12
8	Bilagor.....	12
8.1	Processkarta (kommer att utarbetas) Bilaga 1.....	12

1 Syfte och inriktning

Denna vägledning omfattar handläggning enligt Socialtjänstlagen (SoL) och Föräldrabalken (FB).

Vägledningen beskriver hur vårdutskottet i Eda kommun inom ramen för sitt uppdrag samt i enlighet med gällande lagstiftning skall verka för att den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå, tillvarata och utveckla den enskildes resurser samt syftar till att socialtjänstens insatser skall bygga på respekt för människornas självbestämmande och integritet.

Vägledningen skall ses som:

- Stöd för handläggarna vid deras individuella biståndsbedömningar, utredningar och beslut.
- Klargörande av hur gällande lagstiftning delegation skall tillämpas i Eda kommun.

Dokumentet är en vägledning och i varje enskilt fall skall det ske en individuell behovsbedömning. Alla beslut skall prövas mot gällande lagar, förordningar, rättspraxis, förarbeten till lagstiftning eller bindande föreskrifter från Socialstyrelsen.

2 Rätten till bistånd och insatser enligt SoL

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd för sin försörjning och livsföring i övrigt, i enlighet med 4 kap 1 § socialtjänstlagen (SoL). Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå och utformas så att den stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv. När en ansökan inkommer skall socialtjänsten först alltid utreda om den enskilde har rätt till bistånd i enlighet med 4 kap 1 § SoL. Oavsett vad ansökan avser, försörjningsstöd eller livsföring i övrigt, är det viktigt att fokusera på den enskildes behov. Att bedöma rätten till bistånd kan i korthet beskrivas med att utreda hur behovet ser ut, kan den enskilde själv tillgodose behovet eller kan det tillgodoses på annat sätt och slutligen hur biståndet skall utformas för att tillförsäkra den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Biståndet skall verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra, 5 kap 7 § SoL.

Kriterier som ska uppfyllas för att den enskilde skall ha rätt till bistånd enligt 4 kap 1 § SoL;

- Behov föreligger.
- Behovet kan inte tillgodoses av personen själv eller på annat sätt.
- Bistånd är nödvändigt för att den enskilde skall tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

2.1 Begreppet ”livsföring i övrigt”

”Med begreppet avses alla de olika behov som den enskilde kan ha för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå och som inte omfattas av försörjningsstödet. Det kan vara en fråga om bistånd till läkarvård eller tandvård, glasögon, möbler, husgeråd, vinterkläder, vård- och behandlingsinsatser för missbrukare, hemtjänst, särskilt boende för äldre eller funktionshindrade med mera.”

2.2 Handläggning

I Eda kommun är det socialsekreterare som tar emot den enskildes ansökan, utreder och bedömer den enskildes behov samt fattar beslut om bistånd och insatser. Socialsekreterarna dokumenterar också utredning och beslut i enlighet med socialtjänstlagen och förvaltningslagens bestämmelser. Socialsekreterare svarar också för kontinuerlig uppföljning och omprövning av beslut.

En utredning/bedömning är möjlig att göra först när alla uppgifter inkommit. I utredningen fattar socialsekreteraren beslut om vad den enskilde har för behov.

2.3 Barnperspektiv

Vid alla åtgärder som rör barn skall barnets bästa komma i främsta rummet. I beslutsfattandet innebär detta i korthet att se olika beslutsalternativ ur barnets synvinkel och försöka ta reda på hur barn uppfattar och upplever situationen. Man skall noga analysera vilka följder ett enskilt beslut kan få för varje enskilt barn.

2.4 Anhörigstöd

Kommunerna har skyldighet att ge stöd till anhöriga enligt socialtjänstlagen 5 kap 10 §. Anhörigstöd ges enskilt eller i grupp.

2.5 Vistelsebegreppet

I enlighet med 2 a kap 1 § SoL skall den kommun där den enskilde vistas ansvara för stöd och hjälp till den enskilde. Om det står klar att en annan kommun än vistelsekommunen ansvarar för stöd och hjälp åt den enskilde är vistelsekommunens ansvar i enlighet med 2 a kap 2 § SoL begränsat till akuta situationer.

Enligt 2 a kap 3 § SoL ansvarar bosättningskommunen för att den enskilde får den hjälp och stöd han eller hon behöver, om den enskilde är bosatt i annan kommun än vistelsekommunen.

2.6 Annan huvudman

Om behovet kan tillgodoses på annat sätt föreligger inte rätt till bistånd. Detta kan uppstå i de fall där den enskilde har rätt till bistånd från annan huvudman exempelvis landstinget, försäkringskassan med flera. Socialtjänsten har dock alltid ansvar för att fatta beslut eller vidta åtgärder i avvaktan på att annan ansvarig huvudman ger bistånd. Detta följer av kommunens yttersta ansvar enligt 2 kap 1 § SoL.

2.7 Delegation

Beslut fattas av handläggare enligt gällande delegationsordning som fastställts av kommunstyrelsen i Eda kommun.

3 Familjerätt

Huvuddelen av socialtjänstens familjerättsliga arbete sker med stöd av socialtjänstlagen (SoL) eller föräldrabalken (FB) även om andra lagar och förordningar också reglerar familjerätten. De familjerättsliga frågorna kan definieras enligt följande:

- Utredda lämpligheten hos blivande adoptivföräldrar, inför medgivande till adoption.
- Medverka till att vårdnadshavare kan teckna frivilliga avtal mellan sig när de är oense gällande barnets vårdnad, boende eller umgänge.
- Avge yttranden och upplysningar på begäran från Tingsrätten.
- Verka för att barnet vid behov får en ny legal företrädare samt umgänge med närstående.
- Utredda och fastställa faderskap.
- lämna medgivande när föräldrar vill att barnet stadigvarande skall bo och vårdas utanför det egna hemmet, så kallad privatplacering.
- lämna yttrande vid namnbyte efter begäran från Tingsrätten.
- Dödsboanmälningar.

4 Faderskap

Socialtjänsten skall, om möjligt, utreda och fastställa vem som är pappa till ett barn som bor i Sverige enligt 2 kap 1 § FB.. Det rättsliga faderskapet skall överensstämja med det biologiska. Ett faderskap fastställs genom bekräftelse eller dom. En bekräftelse skall alltid vara skriftlig och bekräftas av två vittnen. En utredning rörande faderskap skall vara slutförd inom ett år från barnets födelse i enlighet med 2 kap 8 § FB.

I det fall det kan misstänkas att en kvinna inte är ett barns mamma kan det bli aktuellt att fastställa moderskap. Detta kan exempelvis ske vid invandring.

Familjerätten inleder en faderskapsundersökning när det inkommit en underrättelse från Skattemyndigheten om att ett barn fötts av en ogift kvinna.

Vid fastställande av ett faderskap finns olika protokoll att använda:

- S-protokoll om parterna är sambo.
- MF-protokoll när parterna ej sammanbor.
- Ä-protokoll sk användas om faderskapspresumtionen för mannen i

äktenskapet ifrågasätts. Ä-protokoll skall alltid kompletteras med ett S eller MF-protokoll.

Socialtjänsten skall verka för att en blodundersökning kommer till stånd när mannen begär det eller det finns skäl att anta att mamman haft samlag med fler än en man under konceptionstiden i enlighet med 2 kap 6 § FB.

I det fall det inte går att fastställa faderskapet skall utredning läggas ner eller överlämnas till prövning i domstol. En påbörjad utredning läggs ned när det är omöjligt att få fram nödvändiga upplysningar för att kunna göra en bedömning av faderskapsfrågan eller när det är utsiktslöst att faderskapet fastställts i domstol.

5 Utredning av föräldraskap

Om det kan antas att en kvinna skall anses som förälder är socialtjänsten skyldig att försöka utreda kvinnans föräldraskap och fastställa det i enlighet med 2 kap 8 a § FB. Detta kan exempelvis bli aktuellt när en kvinna genomfört en insemination eller efter att en kvinna efter en äggdonation föder ett barn.

6 Adoption

Bestämmelser om adoption finns i Föräldrabalken. Det är Tingsrätten som fattar beslut om adoption. Enligt Föräldrabalken, 4 kap 6 §, är det Tingsrätten som skall pröva om det är lämpligt att adoptionen skall komma till stånd och det är ett krav att det är till barnets fördel. En adoption går inte att häva. Enligt Föräldrabalken är den nedre gränsen för de som adopterar 25 år.

Enligt 4 kap 10 § FB skall Tingsrätten inhämta upplysningar om barnet och den sökande huruvida ersättning eller bidrag till barnets underhåll har lämnats eller utlovats. Har barnet inte fyllt 18 år skall yttrande inhämtas från socialtjänsten i den kommun där sökande är folkbokförd. Socialtjänsten skall om det inte är olämpligt klarlägga barnets inställning och redovisa det för rätten.

Adoption förekommer som nationella eller internationella adoptioner. **Nationell adoption** innebär att den som adopteras är boende i Sverige. Den vanligaste nationella adoptionen är den då barn till maka eller make adopteras. Det mindre vanliga är att en mamma vill lämna sitt nyfödda barn till adoption.

Internationell adoption innebär att barnet är boende utomlands. Någon övre åldersgräns finns inte i Föräldrabalken men enligt en dom i Regeringsrätten har rätten uttalat att det generellt sett inte bör ges medgivande för adoption till personer över 45 år. En del länder har satt en gräns vid 40 år när det gäller adoption av spädbarn.

Enligt socialtjänstlagen 6 kap 6 § måste den som vill ta emot någon annans barn för stadigvarande vård och fostran ha socialtjänstens medgivande.

Enligt 6 kap 12 § SoL är socialtjänsten skyldiga att genomföra en medgivandeutredning för den som vill adoptera ett barn internationellt. Ett medgivande får lämnas endast om den sökande är lämpad att adoptera. Socialtjänsten skall då särskilt ta ställning till om de sökande har kunskaper och insikter om adoptivbarn och deras behov, den planerade adoptionens innebörd, sökandes ålder, hälsotillstånd, personliga egenskaper och sociala nätverk. De sökande skall ha genomgått en föräldrautbildning inför adoption. Om de sökande tidigare har adopterat kan medgivande lämnas utan att de genomgått ny föräldrautbildning. En medgivande utredning avser således att belysa om de som ansökt om att få adoptera är lämpliga för detta. En samlad bedömning över de sökandes förutsättningar görs där starka respektive mindre starka sidor redovisas. Utredningen bör omfatta följande områden:

- Utredningsmetod.
- Uppgifter ur social- och polisregister.
- Parternas bakgrund.
- Parternas nuvarande förhållanden.
- Hälsotillstånd (läkarintyg, ej äldre än ett år, skall bifogas).
- Personlighet och intressen.
- Religion, livsåskådning.
- Äktenskap och relationer till släkt och omgivning.
- Motiv för adoptionen.
- Kunskaper och erfarenheter av barn och ungdom.
- Förväntningar på barnet.
- Referenser.
- Sammanfattning och bedömningen.
- Förslag till beslut.

En medgivandeutredning skall kommuniceras och parterna skall ges tillfälle att yttra sig. I det fall vårdutskottet avslår ansökan om medgivande skall parterna meddelas om möjligheten att överklaga detta beslut till Förvaltningsrätten.

Ett lämnat medgivande upphör att gälla om inte de sökande tagit emot ett barn inom två år från det att medgivandet lämnades.

När den enskilde fått socialtjänstens utredning och vårdutskottets beslut om medgivande skickar de detta till en auktoriserad sammanslutning som beslutar om förmedling av barn för adoption.

Enligt 6 kap 13 § är de sökande skyldiga att meddela socialtjänsten om deras förhållanden ändras väsentligt under tid då det lämnade medgivande gäller. Ett medgivande kan återkallas om omständigheterna för de sökande ändras så att förutsättningar för det tidigare erhållna medgivandet saknas.

När ett barn föreslagits för adoption är socialtjänsten skyldiga att skyndsamt

och senast inom 2 veckor, från det att den eller de som vill adoptera inkommit med en anmälan om detta, pröva om om samtycke skall ges till att adoptionsförfarandet får fortsätta. Detta är ett samtycke enligt 6 kap 14 § SoL till att adoptionsförfarandet får fortsätta.

6.1 Familjehemsplacering i adoptionsärenden

När ett nyfött barn i Sverige behöver nya föräldrar genom adoption blir det oftast aktuellt genom att sjukvården kontaktar socialtjänstens familjerätt. Det kan också hända att släktingar som är beredda att adoptera barnet kontaktar familjerätten. I dessa fall kan det bli så att barnet placeras i ett familjehem i avvaktan på att socialtjänsten kontaktar lämpliga adoptivföräldrar.

7 Vårdnad, boende och umgänge

7.1 Samarbetssamtal enligt SoL

Socialtjänsten skall sörja för att föräldrar får en tid för samtal för att kunna enas om barnets vårdnad, boende och umgänge. De skall också, om de önskar, kunna bekräfta sin överenskommelse genom ett skriftligt avtal enligt bestämmelserna i FB. Dessa samtal bygger helt på frivillighet. Kommunen skall också se till att föräldrar får möjlighet att träffa en familjerådgivare i det fall det föreligger konflikter rörande deras samlevnad.

7.2 Samarbetssamtal enligt FB

Tingsrätten kan ge socialtjänsten i uppgift att ordna samarbetsamtal i syfte att ena föräldrarna i frågor rörande vårdnad, boende och umgänge. Under den tid som samarbetsamtalen pågår kan Tingsrätten låta målet vila.

7.3 Medling i domstol

Tingsrätten kan ge en medlare i uppdrag att försöka ena föräldrarna och få dem att träffa en överenskommelse för barnets bästa. Tiden för ett medlingsuppdrag är fyra veckor vilket kan förlängas något ytterligare i det fall det föreligger möjlighet till en överenskommelse mellan föräldrarna. Uppgiften att medla faller dock inte inom familjerättens uppgift.

7.4 Snabbupplysningar enligt 6 kap 20 § andra stycket FB

Tingsrätten kan begära upplysningar från socialtjänsten i frågor rörande vårdnad, boende och umgänge. Tingsrätten kan fatta ett interimistiskt beslut i mål rörande vårdnad, boende och umgänge. Detta tillfälliga beslut gäller då fram till dess att frågan slutligt avgjorts efter en dom eller att föräldrarna skrivit ett frivilligt avtal.

En snabbupplysning är inte lika omfattande som en utredning med stöd av 6 kap 19 § FB. En snabbupplysning bör innehålla följande:

- Utdrag ur socialregistret och eventuellt polisens misstanke- och belastningsregister.
- Utredningsamtal med båda föräldrarna om barnets situation, deras

möjlighet att samverka samt om de kan se några lösningar på tvisten.

- Barnsamtal i det fall barnet uppnått den ålder och mognad så det bedöms lämpligt.

I det fall det framkommer något som ger socialtjänsten anledning att misstänka att någon av föräldrarna brister i omsorgen om barnet bör utredningen utvidgas med fler samtal med föräldrarna eller med referenspersoner. Socialtjänsten skall så långt som möjligt utreda barnets inställning dock utan att barnet känner press att ta ställning för eller emot någon av föräldrarna.

Socialtjänsten avger ingen bedömning inom ramen för snabbupplysningarna. Snabbupplysningarna behöver inte kommuniceras men skall göra det om upplysningarna innehåller uppgifter från den andra föräldern avseende förslag till lösning av tvisten eller omdöme om den andra föräldern.

7.5 Utredning avseende vårdnad, boende och umgänge

Tingsrätten kan uppdra åt socialtjänsten att enligt 6 kap 19 § tredje stycket verkställa en vårdnads-, boende-, och umgangesutredning innan de avgör ett ärende. Utredningens syfte är att ge Tingsrätten ett underlag för vad som kan anses bäst för barnet. En utredning kan innehålla följande områden:

- Aktuell situation för barnet avseende boende, umgänge, dagis, skola, fritids.
- Aktuell situation för föräldrarna avseende familj eller nytt förhållande, andra barn som inte omfattas av utredningen, bostad, arbete, missbruk och i det fall det förekommit våld i nära relation.
- Beskrivning av barnet ex personlighet, intressen, barnets relation till båda föräldrarna, syskonrelationer, fysisk och psykisk hälsa och om barnet uttryckt någon åsikt i tvisten.
- Föräldrarollen.
- Samarbete.
- Framtid – önskningar rörande vårdnad, boende, umgänge.
- Risk- och skyddsbedömning för barnet.
- Sammanfattning och bedömning.
- Förslag till beslut.

7.6 Kontaktperson vid umgänge – domstolsbeslut

En domstol saknar laglig rätt att ge socialtjänsten i uppdrag att utse kontaktpersoner som ska medverka vid barns umgänge med förälder. Domstolens förordnande av kontaktperson vid umgänge skall ses som en begäran om socialtjänstens medverkan. Kan inte socialtjänsten detta exempelvis för att det saknas lämplig kontaktperson får frågan om umgänge omprövas i domstol. För att undvika detta bör domstolen före beslutet samråda med socialtjänsten. När familjerätten tagit del av domstolens begäran skall man fatta ett eget beslut om vem som skall utses och genomförandet skall ses som en insats.

7.7 Kontaktperson vid umgänge – insats

Socialtjänsten kan utse en kontaktperson med uppgift att bistå den enskilde i dennes personliga angelägenheter, förutsatt att den enskilde begär eller samtycker till detta. Detta gäller även unga från och med 15 års ålder utan vårdnadshavares samtycke. Barn under 15 år måste barnets vårdnadshavare ge sitt samtycke till sådan insats. I de fall där en ensam vårdnadshavare begär kontaktperson vid umgänge med barn kan socialtjänsten bevilja detta mot den andre förälderns vilja. Vid gemensam vårdnad krävs dock att båda vårdnadshavarna samtycker till det.

7.8 Talerätt vid umgänge

Socialtjänsten kan via vårdutskottet vända sig till Tingsrätten för att få ett beslut om umgänge med någon annan än förälder exempelvis mor- eller farföräldrar. Vårdutskottet skall då särskilt ta hänsyn till barnets behov av umgänge med exempelvis mor- eller farföräldrar eller någon annan person som står barnet särskilt nära enligt 6 kap § 15 a FB.

7.9 Medverkan vid verkställighet

Innan domstolen fattar beslut om verkställighet får den uppdra till socialtjänst, annan förtroendeman eller annan lämplig person att försöka medla så att den som har hand om barnet frivilligt lämnar ut barnet. Detta kan ske även om domstolen fattat en beslut om verkställighet via polishandräckning. Innan beslut om verkställighet skall domstolen kontakta socialtjänsten för att utreda om det finns hinder för verkställighet. Ett hinder skulle kunna vara att barnets fysiska och psykiska hälsa riskerar skadas.

Om det finns särskilda skäl, och om barnets överflyttning därigenom kan underlättas, kan domstolen besluta att barnet tillfälligt skall omhändertas av socialtjänsten i enlighet med 21 kap 4 § FB.

I de fall där barnet riskerar att föras ut ur landet, eller om överflyttning bör ske skyndsamt, kan domstolen besluta att barnet omedelbart och med hjälp av polishandräckning skall tas om hand av socialtjänsten.

7.10 Anmälan till domstol då vårdnadshavare avlidit

Om en förälder med gemensam vårdnad avlider skall den andre föräldern få ensam vårdnad om barnet. Har båda vårdnadshavarna avlidit skall domstolen överflytta vårdnaden till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare. Domstolen kan få kännedom om omständigheterna genom en anmälan från socialtjänsten. Om en förälder som har ensam vårdnad avlider kan domstolen efter ansökan av den andra föräldern eller efter anmälan från socialtjänsten flytta över vårdnaden till den andra föräldern eller om det anses lämpligare till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare.

7.11 Vårdnadsöverflyttning där barnet är familjehemsplacerat

När ett barn varit familjehemsplacerat i tre år skall socialtjänsten regelbundet överväga om det finns skäl för en vårdnadsöverflyttning. Tanken är att barn som rotat sig i ett familjehem inte skall ryckas upp ifrån

en miljö där barnet känner sig tryggt och har en känslomässig förankring.

Både biologiska föräldrar och familjehemsföräldrar skall fortlöpande informeras om att socialtjänsten har en skyldighet att efter tre år överväga en vårdnadsöverflyttning. Det socialtjänsten skall beakta när man överväger vårdnadsöverflyttning är följande:

- Barnet har bott i familjehemmet minst tre år.
- En återförening kan inte komma till stånd trots långvariga och omfattande insatser.
- Föräldrarna har inte visat något intresse för barnet och kontakterna har varit sporadiska eller uppslitande.
- Barnet har fått en stark bindning till familjehemmet och familjehemmet uppfattar barnet som sitt egna barn känslomässigt.

7.12 Vårdnadsöverflyttning vid förhinder att utöva vårdnaden

6 kap 8a § FB har tillkommit särskilt för att kunna utse företrädare för ensamkommande flyktingbarn. Socialtjänsten kan utreda och föreslå vårdutskottet att vid domstol ansöka om överflyttning av vårdnaden av en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare när vårdnadshavare är varaktigt förhindrad att utöva vårdnaden. En förälder kan anses varaktigt förhindrad att utöva vårdnaden om de inte under överskådlig tid kommer att kunna fatta beslut i frågor som rör barnet.

7.13 Vårdnadsöverflyttning förälder återfår vårdnaden

Domstolen får besluta att överflytta vårdnaden till föräldrarna om barnet står under vårdnad av en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare. Överflyttningen prövas efter ansökan av en eller båda föräldrarna eller socialtjänsten enligt 6 kap 10 § FB.

8 Bilagor

8.1 Processkarta (kommer att utarbetas)

Bilaga 1